

L'ESCOLA EDUCA EN TOTS ELS TEMPS

(Publicat a GUIX Comunitat n°15, agost 2005)

Introducció

El paper de l'escola va canviant dia a dia en relació als canvis que es van produint a la societat. El marc de l'escola, en aquests moments, va més enllà de l'ensenyament reglat, que es desenvolupa dins de l'horari lectiu. És hora doncs d'aturar-nos a pensar en els criteris que han de presidir aquest canvi.

El fet que normalment a les famílies treballi el pare i la mare i que els avis visquin lluny i a vegades també treballin, fa que els adults passin moltes hores fora de casa i que hi hagi una demanda molt gran d'ampliació de les hores d'escola complementàries a les hores de l'horari lectiu .

Les necessitats de les famílies canvien amb l'edat dels nens i les nenes, des que els nens no són autònoms fins que ja es pot considerar que ho són en molts aspectes i poden anar i venir sols a l'escola i estar algunes estones sols a casa.

Però, a més de la necessitat de les famílies cal pensar en les necessitats dels infants. És bo que els infants passin tantes hores fora de casa? Si no queda cap més remei quines necessitats cal cobrir? Qui els ha d'atendre?

Els infants necessiten viure amb gent que els estimi, que els respecti com a persones i que els ajudi i acompanyi en el seu creixement, que els vagi introduint en la cultura del lloc on els ha tocat néixer i els ajudi a conèixer qui són ells i qui són els altres. Els adults han de ser un bon referent per als infants.

Per tant, les necessitats de passar més estones lluny de la família farà necessari que els adults agafin el rol d'educadors dels nens i nenes en els diferents moments del dia i en les diferents situacions que viuen fora de casa.

Tot el temps que els nens i nenes passen a l'escola ha de ser un temps on se sentin acollits en un bon ambient que els proporcioni la seguretat necessària per créixer i aprendre.

Fins fa poc al pensar en el marc de l'escola ens havíem plantejat com havien de ser els mestres, perquè la funció de l'escola quedava circumscrita al treball entorn dels currículums establerts en el temps lectiu. Però ara també ens haurem de plantejar com hauran de ser els monitors, els adults que estaran amb els nens i nenes a les hores de fora escola, per tal de vetllar per a l'educació del temps no lectiu. Els monitors, educadors, han d'estar preparats per acompanyar els nens i saber estar amb ells, deixar-los la llibertat per tal que trobin els moments de fer els seus experiments de creixença i també saber posar límits per tal que els nens i nenes els trobin i reaccionin davant d'ells per créixer. Hauran d'ensenyar a estar, a fer, a conviure en diferents moments i en diferents activitats.

Activitats a l'escola, fora de l'horari lectiu

Les activitats que s'organitzen a l'escola han de tenir el mateix aire que les activitats que se succeeixen dins de l'horari lectiu. Per tant han de formar part del Projecte

Educatiu de Centre. Tot i que el caràcter de les estones no lectives és substancialment diferent, perquè no està subjecte al currículum establert a les diferents etapes, Infantil i Primària, les bases que permeten el desenvolupament d'un temps i de l'altre, lectiu i no lectiu han de ser comuns, i aquestes bases són les que hauria de recollir el Projecte Educatiu.

Normalment, moltes d'aquestes activitats les organitza l'AMPA de l'escola i hi ha diferents graus d'implicació de l'Equip Directiu del centre. Nosaltres creiem que hi ha d'haver un grau alt d'implicació de l'Equip Directiu i del Consell Escolar del centre. En la mida que l'equip directiu coordina l'organització del desenvolupament de les diferents activitats, d'acord amb els criteris educatius de l'escola; i el Consell Escolar és qui aprova totes les activitats que es fan al centre. Ha d'existir la mateixa línia pedagògica en totes aquestes activitats. Per tant fan falta reunions de l'AMPA i de l'Equip Directiu, del centre per arribar a acords que portaran al Consell Escolar. Caldria parlar de la relació AMPA amb l'escola. L'AMPA i l'Escola han de treballar juntes en l'educació dels nens i nenes del centre. Les famílies s'han de trobar acollides per l'escola i han de col·laborar per tal de millorar en tot el possible les possibilitats d'estar bé i d'educar als seus fills.

És important la tria de l'empresa de monitoratge per fer les activitats no lectives, saber quina línia segueixen, com formen i trien els monitors, com els remuneren econòmicament...En aquest sentit cal destacar la importància d'una bona formació dels monitors, que pot provenir de fonts molt diverses, formació específica de monitors, mestres en formació, nou titulats; així com d'una bona predisposició a treballar amb els nens i les nenes. Un servei de qualitat exigeix també una remuneració acord, així doncs, cal vetllar perquè els educadors de temps no lectiu tinguin un sou digne.

Resulta convenient establir reunions periòdiques dels coordinadors d'aquestes activitats amb l'Equip Directiu del centre. Per tal que ells vagin establint una línia pedagògica d'acord amb la que es porta al centre. L'equip directiu no es pot desentendre de la bona marxa de totes les activitats que es fan a l'escola, en la mida que els nens i nenes s'eduquen durant tot el temps que estan a l'escola. Si tot el personal de l'escola treballa en una mateixa direcció, si l'aire educatiu que es respira té la mateixa sintonia, s'avança en la formació dels nens i de les nenes.

Acollida del matí i de la tarda a les escoles d'infantil i primària

La necessiten els nens petits des de que comencen a anar a l'escola, a tres anys, fins que els pares els veuen capaços d'anar i venir sols de l'escola i d'estar a casa alguna estona ells sols. Per tant, hi ha una gradació de necessitats.

Moltes famílies comencen a treballar a les 9h. o potser abans i necessiten cobrir les necessitats dels nens i nenes des de les 8h. del matí. Hi ha famílies que posen un cangur i altres que s'estimen més deixar-los a l'escola.

A l'escola aquesta primera hora del matí ha de ser un temps tranquil on els nens puguin esmorzar relaxats i jugar tranquils, parlar amb els altres fins que arribi l'hora d'entrar a les classes. No és una hora subjecta a activitats marcades i organitzades. La paraula acollida ja diu molt al que ha de ser aquella estona.

Hi ha famílies que això també ho necessiten a la tarda. L'hora de la tarda, quan els nens i nenes acaben les activitats escolars i extraescolars i esperen els pares, també ha de ser un temps tranquil, on puguin berenar, jugar, llegir, xerrar de les seves coses, on se sentin acollits i com a casa. Tant l'acollida del matí com la de la tarda poden ser moments que es trobin nens i nenes d'edats diferents, en els quals sovint els grans fan funcions de protecció cap als petits, i aquests es deixen aconduir pels nens i nenes més grans.

El temps del migdia

És un temps per dinar i un temps per tallar el ritme d'activitats d'ensenyament aprenentatge, que per als nens i nenes es pot convertir en un temps per jugar, per llegir...

Després de l'estona de treball del matí, tres hores, o tres hores i mitja, cal que l'estona del migdia tingui un ritme diferent. Aquest ritme també canvia segons l'edat dels nens i nenes. No és el mateix per als nens de tres anys que per als d'onze.

Creiem important que l'estona del migdia no s'allargui més de dues hores i com a màxim dues hores i mitja, perquè aquestes són suficients per dinar i per fer activitats de lleure, és un temps en que els nens han d'agafar força per tornar a tenir interès per fer les activitats escolars de la tarda. Si l'estona de migdia és més llarga, cal fer activitats per donar sentit al temps del migdia i cal vigilar el tipus d'activitats, per tal que els nens i nenes no arribin massa cansats a les activitats escolars de la tarda.

L'estona de joc és bo que sigui lliure, relaxada, que els permeti canviar el ritme del temps lectiu, que puguin anar amb els companys i jugar al que prefereixin, que puguin triar els jocs, o altres activitats.

És bo que a les escoles disposin de patis de terra per als petits i de pistes d'esports per als més grans. És segur que els nens i les nenes necessiten un espai per poder-se bellugar i córrer. Cal que els nens i nenes puguin fer esports, o jugar a jocs de moviment, donat que estan moltes estones a les classes més quiets

La biblioteca, si hi ha una persona allà que pugui atendre els nens i nenes, és un altre espai on poden llegir, consultar informació, avançar algunes tasques . Aquesta és una activitat més pròpia per als nens més grans, a partir dels 8 o 9 anys.

Igualment és bo comptar amb altres sales on es puguin organitzar activitats de lleure i que resulten imprescindibles en dies de pluja.

Durant el temps per dinar els nens i nenes continuen aprenent actituds, que en d'altres èpoques s'aprenien sobretot a casa, i que ara es comparteix l'aprenentatge entre casa i l'escola. Aprenen una sèrie d'hàbits alimentaris i socials que els ajudaran a millorar com a persones, individual i socialment. Aprenen a: dinar correctament, utilitzar els coberts, seure bé, menjar bé; estar al menjador, poder parlar amb els altres mentre es menja, fer de l'estona de menjar una estona agradable; menjar diferents aliments, per alimentar-se de forma equilibrada; acceptar que unes menges agraden més que unes altres però que és bo menjar de tot; parar taula, a servir el menjar, a desparar taula.

L'estona del migdia és un bon moment perquè els nens grans de l'escola agafin responsabilitats de cara als més petits i de cara al mateix servei de menjador. Els grans

poden ajudar als petits a menjar, a preparar els lletets, perquè dormin els petits, a animar el seu joc. Aquests serveis resulta convenient establir-los de forma sistemàtica i periòdica, però no constant, per tal que els nens grans també disposin d'espais de joc i puguin gaudir dels serveis cap als petits, quan els facin. En aquests intercanvis, uns i altres en resulten beneficiats, ja que els petits veuen amb bons ulls que els grans els ajudin; i els grans prenen un paper important davant dels petits i de l'escola.

El menjar té molta importància per a la salut dels nens i nenes, cal mengin una dieta equilibrada on intervinguin diferents productes naturals: llegums, arròs, pasta, verdures, patates i diferents tipus de carn, peix i ous i amanides fresques, fruita de diferent tipus,. El menjar ha d'estar ben cuinat i seria bo que els nens i nenes trobessin el gust de menjar bé a l'escola.

És bo que les empreses de cuina tinguin en compte totes aquestes prescripcions, de fet hi ha unes normes sanitàries i un control de les mateixes per part de l'ajuntament i de la Generalitat. Però també és bo que aquest control s'exerceixi des d'una comissió de l'escola.

A moltes escoles aquest temps l'organitza l'AMPA, en altres l'Equip Directiu i el Consell Escolar. Tant si la forma de gestió és una o l'altra l'Equip Directiu hauria de coordinar el funcionament del temps del migdia. En aquest temps resulta funcional que hi hagi una bona entesa i coordinació entre els monitors del menjador i els metres tutors. Aquesta coordinació es fa particularment necessària en els nivells d'Educació Infantil, ja que en aquestes edats el fet de menjar i de descansar, per als més petits, són activitats molt importants des del punt de vista educatiu.

Les activitats extraescolars

Les activitats extraescolars normalment les organitza l'AMPA. Per tot el que hem anat dient fins ara és important que aquestes activitats segueixin el Projecte del centre, per tant l'AMPA i l'Equip Directiu han de posar-se d'acord per triar aquestes activitats. Cal que siguin activitats adequades a les edats dels nens i de les nenes i que es treballin matèries que complementin i ampliin l'oferta escolar, així els nens i nenes ocupen un temps fent allò que els agrada, però amb un ritme diferent i, normalment, en grups més reduïts.

Les activitats poden anar des de les esportives, fins a les caire més artístic, que complementen el treball que es fa en el temps lectiu.

Els criteris per oferir les diferents activitats han d'estar definits i consensuats entre l'AMPA i l'Equip Directiu de l'escola. El tracte que es dóna als nens i nenes ha de tenir el mateix aire que el que se'ls dóna dins de l'horari lectiu, encara que les activitats a fer siguin molt diferents i el nivell d'exigència també.

Les necessitats que les famílies tenen per als nens més petits no són les mateixes que per als més grans. A mida que els nenes creixen poden fer activitats extraescolars fora del marc de l'escola, ja que són més autònoms i es poder moure sols, no han d'esperar que la família o cangurs els recullin i els portin amunt i avall. Sortir de l'escola per anar a un altre lloc a fer una activitat significa obrir-se a un món més ampli tant en l'espai com en les relacions socials, ja que comporta col·laborar i compartir amb companys diferents.

Per acabar

L'escola ha anat canviant amb el temps i ha anat responant a les necessitats de la societat de cada moment. Els canvis en el món del treball i en els models familiars porten noves necessitats, que suposen que el temps de l'escola no es limita a l'horari lectiu.

L'educació dels nens i de les nenes dins de l'escola es desenvolupa en tots els temps, el lectiu i el no lectiu o extraescolars, ja que l'escola i la seva funció és una. En aquest sentit el Projecte del Centre ha de contemplar l'educació dels nens i nenes globalment, en els diferents contextos, el lectiu, l'acollida, el temps de migdia, les activitats extraescolars, tot tenint en compte les característiques diferents d'uns temps i altres. Sovint els temps no lectius tenen un caràcter de trencament de ritme i per tant més lúdic.

L'Equip Directiu del centre ha vetllar per coordinar totes les activitats educatives que es porten a terme dins de l'escola i establir les relacions oportunes, en aquest sentit, amb l'AMPA, les empreses de monitoratge, de catering. Resulta funcional la creació d'espais de diàleg i organització entre els diferents serveis.

Els tarannà en el tractament dels nens i les nenes per part de monitors i mestres ha de tenir unes bases comunes i compartides que possibiliti que el treball conjunt fructifiqui en l'avenç educatiu dels infants. En aquest sentit cal vetllar perquè la formació, motivació sigui la necessària; així com la seva remuneració econòmica.

Rosa Maria Ramírez i Palau
Teresa Serra i Santasusana
Margarita Soto i Corcoy
(Equip Directiu del CEIP Vila Olímpica de Barcelona)